

Tykkyläisten sukuseura

Jäsenlehti 1/2012

Puheenjohtajan tervehdys

Mekrijärvi - Ilomantsin runonlaulajakylä

Suomen Karjalan laulurikkain kylä on Ilomantsi, joka myöhemmin on ottanut itselleen myös nimen: Kalevala -kunta. Perusteita nimelle on, sillä pitäjässä ovat eläneet Raja-Karjalan huomattavimmat runonlaulajasuvut. Juuri heiltä 1800-luvulla Ilomantsin kylää kiertäneet runonkerääjät kokosivat runsaasti kalevalaista perinnettä. Nyky-Suomen alueella on vain Ilomantsi enää jäljellä varsinaisia runopitäjiä. Varsinainen runopesä on Mekrijärven kylä.

Runontaitajat olivat rahvaaseen kuuluvia henkilöitä, joista valtaosa kuului ortodoksiseen kirkkoon. Tämä johtui siitä, että heidän kirkkonsa suhtautui suopeasti runoperinteen vaalijoihin. Luterilainen kirkko puolestaan pyrki nujertamaan runojen rustaajat.

Mekrijärvellä elivät 1800-luvun alkupuolella Simana Sissonen ja Simana Huohvanainen, joista edellinen oli Suomen puoleisten runontaitajien etevin edustaja. Kantelettaren runojen laulajista huomattavin on Koitereen rannalla Kontioväärassa elänyt Mateli Kuivalatar (1771 – 1846). Elias Lönnrot tapasi hänet 1838 ja kertoi kohdanneensa oikian laulajan.

Mateli Kuivalainen oli luterilainen, joka jo rippikoulussa oli osoittautunut taitavaksi lukijaksi ja virsien veisaajaksi. Hän oli ollut

Kuva. Toivo Ikonen on itsekkin kanteleen soiton taitaja. Kuvassa hän säestää yhteislaulua sukuneuvoston kokouksessa

rohkea nainen uskaltaessaan uhmata kirkon opetusta.

Edellä mainitut laulajat edustivat alansa huippua. Runonkerääjät saivat perinnettä tallennettua eri puolilta pitäjää nimeltä mainituilta henkilöiltä. Suur-Ilomantsi oli laaja pitäjä, n. 5734 neliökilometriä. Eno erosi itsenäiseksi pitäjäksi 1857 ja Tuupovaara

1896. Ilomantsin väkiluku oli 1950-luvulla lähes 14 000 henkeä, nykyisin vain n. 6000 henkeä. Rajan väestökadon ja edessä olevan kuntauudistuksen seurauksena Ilomantsin asema itsenäisenä kuntana on uhattuna. Vaikka oma kunta katoaisi, kulttuuriperinteet jäävät rikastuttamaan kansalaisten elämää polvesta polveen.

Mekrijärvi sijaitsee 14 km pohjoiseen kirkonkylästä. Kylän asema on edullinen, sillä se sijaitsee mainitun järven ja Koitajoen välisellä 5 – 6 pituisella niemekkeellä. Niemen tyvessä on komea 20 - 30 metriä korkea soraharju, jolta avautuu laaja näköala. Harjulla sijaitsevat suomalaisten puolustusasemat talvisodan aikana. Mekrijärvi laskee vetensä pohjoispäästä Koitajokeen.

Maalajit Mekrijärvellä poikkeavat muusta ympäristöstä siten, että siellä on pitäjän huomattavin savialue. Tätä luonnonvaraa on kylällä hyödynnetty niin, että siellä on ollut tiilitehdas.

Mekrijärven komealta kalskahtavan nimen alkuperää voidaan vain arvailla. Voihan olla, että Mekri –sana, e on ollutkin ä, jolloin saadaan sana ”mäkri”. Sitä vähään muunnellen saadaan sana ”mäkrä”, joka on mäyrä-sanan toisinto. Tämä eläin on hyvinkin saattanut löytää kelpo pesäpaikkoja soraharjun rinteiltä.

Asutusta Mekrijärvellä on ollut jo ainakin 1360-luvulta lähtien. Koitajoki tarjosi hyvän kulkureitin pohjoiseen kalaiselle Koitereelle ja Pieliselle sekä etelään päin aina Aunuksen riitamaille asti. Vesiteitä pitkin liikkuvat myös vieraat eränkävijät ja kauppiat, jotka toivat vaikutteita muualta.

Mekrijärvi sai oman kansakoulun vasta v. 1924. Sitä ennen sivistystä oli hankittava kiertokoulusta tai lähinnä olevasta kirkonkylän v. 1884 perustetusta kansakoulusta. Pitäjän vanhin kansakoulu aloitti toimintansa Möhkössä v. 1875. Tulkoon tässä yhteydessä kerrotuksi, että Enon Kirkonkylän kansakoulu aloitti toimintansa v. 1880.

Mekrijärven kylä on kymmenien Ilomantsin kylien tavoin kokenut saman kohtalon: kyläkoulu on lakkautettu. Nykyisin entisen koulun ”tontilla” toimii Itä-Suomen Yliopiston Mekrijärven tutkimusasema. Tutkimuskohteet liittyvät tavalla tai toisella metsäalaan, esim. kotoperäisten polttoaineiden nykyistä tehokkaampaan hyödyntämiseen. Tutkimusasema vuokraa ulkopuolisille ajanmukaisia kokous- ja majoitustilojaan sekä tarjoaa pitopalvelua.

Tykkyläisten Sukuseura on varannut tilat Mekrijärven tutkimusasemalta 14.7.2012 pidettävää sukkokokousta varten. Paikka on mitä sopivin, sillä sukujemme pitkäaikaiset asuinsijat ovat Suur-Ilomantsin alueella. Kokousohjelman lisäksi osanottajilla on tutustua omatoimisesti pitäjän lukuisiin matkailukohteisiin. Tietokoneen haltijat löytävät kohteista lähempiä tietoja. Kohteita on niin monta, että se ei onnistu yhdellä pikamatkalla, viikko siihen vierähtäisi. Sukujuhlan ohjelmaan sisältyy esitys Ilomantsin historiasta, runonlaulajista ja omakohtaisista muistoista. Kokouksen tärkein tavoite on sukulaisten henkilökohtainen tapaaminen. ”Harvoin yhtehen yhymme, saamme toinen toisihimme..”. Tapaaminen on sukusiteitä vahvistava tapahtuma. Toivomme sukulaisia paikalle, eri ikäpolvia vaarista vauvaan!

Kun kokouspaikka sijaitsee kalevalaisella maaperällä, toivotan Teidät kalevalaisella runomitalla sydämellisesti tervetulleiksi Ilomantsin Mekrijärvelle.

Ohoh kullaista kyläistä
maan parasta paikaistani!
Nurmet alla pellot päällä
keskellä kylä välillä
kylän alla armas ranta
rannassa rakas venonen
se sopiva sorsan asia
vesilinnun vieretellä

Toivo Ikonen

Sakari Sarola 90 vuotta

Sukuseuramme kunniajäsen **Sakari Sarola** vietti merkkipäiväänsä sunnuntaina 11. maaliskuuta.

Sukuseuramme puolesta Sakaria tervehtivät merkkipäivänä sukunevoston jäsenet Matti ja Eino Tykkyläinen sekä Toini Tykkyläinen.

Kuva. Keskellä päivän sankari Sakari Sarola. Vasemmalla Matti Tykkyläinen ja oikealla Eino Tykkyläinen ja Toini Tykkyläinen

Pielisjokiseutu 8.maaliskuuta 2012

Tietokone haltuun ikämiehenä

Merkkipäivä

Sami Tolvanen

Sunnuntaina 90 vuotta täyttävä **Sakari Sarola** on päättänyt opetella käyttämään tietokonetta ja internetiä vielä vanhoilla päivillään. Muutaman kerran hän on jo tutustunut vastikään hankimaansa kannettavaan tietokoneeseen.

- En epäile yhtään, ettenkö oppisi vielä. Se on ainoa hankaluus, että tuo nuoli viuhuu tuossa ruudulla niin nopeasti, Sarola sanoo.

Hän on jo lueskellut netistä mm. Helsingin Sanomia, Karjalaista ja Suomen Kuvalehteä. Uutisten lukeminen ruudulta ei ollut kuitenkaan tietokoneen hankkimisen syy.

-Arvelin hoidella pankkiasiat tietokoneella. Osasin käyttää hyvin pankin maksupäätettä, mutta menivät lakauttamaan sen. Se on pitkä penni vuodessa, jos pitää maksaa pankille maksuväilyksestä.

Sarola on varsin pirteä vanhus, elämää häiritsevät lähinnä jalkavaivat ja heikko kuulo.

Torstaina 8. maaliskuuta 2012 **PIELISJOKISEUTU**

Kohta 90-vuotias Sakari Sarola hankki kannettavan tietokoneen hiljattain. SAMI TOLVANEN

Tietokone haltuun ikämiehenä

Merkki-päivä

SAMI TOLVANEN

vimetsällä käynyt ihan vaan muistinvirkistykseksi, aikoinaan maamme parhaimpiin metsästyssampuihin kuulunut Sarola kertoo.

Kehu pientä, moiti suurta

ka meni Syvärin yli. Olimme partioitehtävissä, kun mentiin yli ja tultiin takaisin. Sarola on seurannut mielenkiinnolla viime viikkoina velloneita Puolustusvoimien rakennuskeskuskeskus-

Lehtikuvan teksti: Kohta 90-vuotiasa Sakari Sarola hankki kannettavan tietokoneen hiljattain. (Sami Tolvanen)

-Kissan naukumista minä en kuule, mutta onneksi kissa tulee puskemaan, jos se on jotain vailla. Ruuat olen tehä sohrannut itse. Tytär käy välillä katsomassa, miten pärjään, Enon keskustassa omakotitalossa asuva leskimies kertoo.

Ajokortti meni vanhaksi jouluna, mutta se ei haittaa. Autottomuus ei ole este sotaveteraanien ja senioriporukoiden rientoihin pääsulle, ja Pielisellä olevalle kesämökilleenkin hän saa helposti kyydin sukulaisilta.

-Joka syksy minä olen hirvimetsällä käynyt ihan vaan muistin virkistykseksi, aikoinaan maamme parhaimpiin metsästysampujiin kuulunut Sarola kertoo.

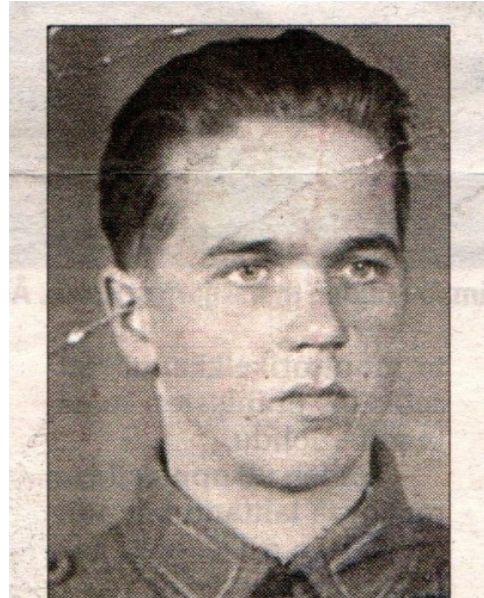
Kehu pientä, moiti suurta

Vesannolla syntynyt Sakari Sarola teki pitkän päivätyön metsäteknikkona Enossa ja Ilomantsissa. Hän jäi eläkkeelle Oy Kaukas Ab:n puutavarahankinnan piirityöjohtajan tehtävästä vuonna 1987. Ammatissaan hän kulki isänsä Otto Sarolan jalanjalkia. Isä oli myös Kaukas Fabrikin piirimiehiä.

Sarola oli pitkään mukana enolaisessa kunnallispolitiikassa kokoomuksen edustajana. Hän toimi kunnanhallituksessa ensimmäisen kerran kaudella 1956 - 1962. Sen jälkeen hän vaikutti kunnanvaltuustossa yhtäjaksoisesti aina vuoteen 1988 saakka. Hän toimi kirkonkylän vaalilautakunnan puheenjohtajana vielä vuonna 2004.

Nyt kuntakentällä tapahtuvaa myllerrystä Sarola pitää tarpeellisenä kehityksenä.

-Ennen hevosmiehet sanoivat, että kehu pientä ja moiti suurta, mutta käy suuren rekeen. Pieni hevonen joutui menemään hyppimällä umpihangessa, eikä jaksanut pitkään, mutta iso jatkoi vaan askelta ja matka edistyi. Uskon siihen, että pienemmissä kunnissa ihmiset jäävät ummen taakse. Yhteydet paranevat varmasti, kun kunta on isompi ja veronmaksajia enemmän. Isommista kunnista on etua niin keskuksissa kuin syrjäseudulla asuville.

Sarolan sotataival alkoi jo 17-vuotiaana talvisodassa.

SAKARI SAROLA: 90 vuotta

- ▶ Syntynyt Vesannolla 11.3.1922. Perhe muutti takaisin Enoon Sakarin ollessa 4-vuotias.
- ▶ Palveli talvisodassa ja jatkosodassa.
- ▶ Metsäkoulusta valmistuminen vuonna 1947, tutkintonimike metsäteknikko (nyk. metsätalousinsinööri).
- ▶ Leski, Mirja-vaimo kuoli vuonna 2004.
- ▶ Yksi tytär, lapsenlapsia 3 ja lapsenlastenlapsia 8.
- ▶ Pitkä lista erilaisia luottamustehtäviä, toiminut mm. Enon kunnanvaltuustossa kokoomuksen ryhmässä yhtäjaksoisesti 1961–1988.
- ▶ Suomen kuntaliiton kultainen ansiomerkki 2004, Sotaveteraanien ansioristi 2004, Suomen leijonan ritarikunnan ansioristi 1995, Suomen valkoisen ruusun ritarikunnan 1. luokan mitali kultaristein 1977. Herastuomarin arvonimi pitkäaikaisesta toiminnasta käräjäoikeuden lautamiehenä.
- ▶ Menestynyt metsästysampuja, mm. vuonna 1970 SM-kultaa SML:n kisoissa luodikossa sekä yleisessä sarjassa että joukkuekisassa.
- ▶ Harrastaa hirvenmetsästystä.

Kovissa rytinöissä

Sekä talvi- että jatkosodasta Sarolalla olisi ollut monta tarinaa. Alikersanttina kotiutettu mies toimi mm. kivääriryhmän johtajana ja kirjuraliupseerina.

-Talvisodassa olin Erillinen pataljoona 11:ssä osasto A:ssa. Se muodostettiin Ilomantsin rajavartiostosta, mm. Möhkön viivytystaisteluihin osallistunut Sarola muistelee.

-Jatkosodassa palvelin Kevyτοςasto 15:ssä, jossa oli pääosin enolaisia miehiä. Se toimi Suomen itäisimmällä

rintamalohkolla Ostatsenian suunnalla ja oli ensimmäinen joukko-osasto, joka meni Syvärin yli. Olimme partioitehtävissä, kun menttiin yli ja tultiin takaisin.

Sarola on seurannut mielenkiinnolla viime viikkoina vellonutta Puolustusvoimien rakennemuutostuskeskustelua..

-Työpaikkojen ja veronmaksajien vähenemisen kannalta se on huono asia, mutta varuskunnan lakkauttaminen ei huononna maanpuolustusta. Nykyään yksiköt saadaan siirrettyä nopeasti sinne,

missä niitä tarvitaan. Saatiinhan sitä yksiköt koottua nopeasti silloin sota-aikaankin.

-Eivät päättäjät pidä minkäänlaista ääntä, kun yhtiöt ostavat tehtaalleen paikkoja maista, joissa työt teetetään lapsilla. Puhuisivat mieluummin siitä.

Syntymäpäiväänsä Sakari Sarola viettää kodissaan. Vastaanottoa hän ei järjestä, mutta vieraat ovat tervetulleita.

Lähde: Pielisjokiseutu 8.3.2012

Niilo Tykkyläinen

Sukuneuvosto kokoontui Laukaassa 24. maaliskuuta 2012

Puheenjohtajamme Toivo Ikonen kutsui sukuneuvoston kotiinsa Laukaaseen. Kokouksessa suunniteltiin kesän sukkokokouksen ohjelmaa. Toivo kertoi Ilomantsin kuuluisista runonlaulajista, joista Mateli Kuivalatar on samaa sukujuurta Toivon kanssa. Laulettiin Karjala-aiheisia lauluja. Toivo säesti kanteleella ja mandoliinilla. Muisteltiin heinätekoa ennen vanhaan.

Isännät tarjosivat maukkaan luonaan ja kahvit.

Kuva. Toivo ja Aili lauloivat yhdessä äskettäin 90 vuotta täyttäneelle kunniajäsenellemme Sakari Sarolalle

Kuva oik. Toivo säestää virsikanteleella ruokavirttä. Sukuneuvoston jäsenet vasemmalta Toivo Ikonen, Lauri Tykkyläinen, Eino Tykkyläinen, Sakari Sarola, Marjaana Tykkyläinen, Aarne Tykkyläinen ja Matti Tykkyläinen. Kuvan virsikannel on 1800-luvulta. Sen löysi aikoinaan Toivo Iljalan vintiltä ja kunnosti sen. Virsikannel on ollut kiertokoulun käytössä 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.

Niilo Tykkyläinen

Sukuneuvostossa muisteltiin heinäntekoa ennen vanhaan

Muistimme aikana vietiin loppuun heinänkorjuun kehitysvaihe, jolloin luonnonniityltä korjattu heinä korvautui kokonaan pelloilla viljellyllä heinällä.

Vanhastaan oli ollut tapana korjata ainakin osa karjan rehusta luonnonniityiltä. Jo maatilojen muodostuksessa oli periaatteena, että tilaan piti liittää niittyä heinänkorjuuta varten. Se oli yleensä rantaniittyä ja saattoi olla kaukanakin tilan rakennuksista.

Sukuneuvoston jäsenet muistavat vielä aikaa, jolloin olivat itse pienenä lapsena korjaamassa heinää niityiltä. Rantaniittyä oli myös Uimaharjun lähellä Koitajoen suussa Rahkeenveden rannalla. Näillä niityillä korjasi heinää myös oma isäni sotavuosien aikana. Vanhimman sisarukset olivat mukana heinän korjuussa. Sakari Sarola muistaa, että nämä rantaniityt olivat vesijättömaata ja olivat jakokunnan yhteisiä maita. Jakokuntaan kuuluivat alueeseen rajoittuvat kiinteistöt, joihin jakamattomat maat voitiin liittää maanmittaustoimituksessa

Heinä korjattiin viikatteella ja haravalla. Heinä pantiin niityllä kuivumaan pielekseen. Pielekseessä on runkona pystypuita ja vaakapuita, joiden varaan heinät tietyllä tekniikalla ladottiin. Pielekseessä heinät kuivuivat ja ne ajettiin talvella hevosella ja reellä karjalle.

Niittyjen heinikot heikkenivät jokavuotisen korjaamisen ja lannoituksen puuttumisen vuoksi.

Niittyjen käyttö heinän korjuuseen loppui sotavuosien myötä. Valtion maatalouspolitiikka tuki voimakkaasti pellon raivausta ja laitumien raivausta. Lannoitteiden käyttö lisääntyi. Kylvöheinä korvasi luonnonheinän.

Lisähaasteita lehmien ruokintaan lisäsivät ne maanomistajat, jotka kielsivät lehmien laiduntamisen mailiaan. Lehmiä ei voitu enää

Kuva. Kuvassa vuodelta 2008 rantaniittyä Uimaharjusta Rahkeenveden rannalta Koitajoen suusta. Täältä korjasi isäni vanhimpien lastensa kanssa heinää sotavuosien aikana.

Kuva. Iljalan isäntä Antti Tykkyläinen kaatamassa heinää niittokoneella. Iljalassa oli niittokone jo silloin kun Eino oli pieni. Lapsuuden suurimpia muistoja on, kun Isä-Antti otti Einon syliinsä kun hevonen veti niittokonetta. Vuosi on ollut noin 1940.

päästää ”ulkometälle”, vaan omat maat piti aidata.

Iljalassa oltiin myös maanviljelyksessä kehityksen kärjessä. Muistamme, että A.I. Virtanen sai Nobelin palkinnon keksinnöstään tuorerehun säilömiseksi. Näitä ns. AIV – torneja alkoi vähitellen ilmaantua. Yksi ensimmäisistä oli Iljalassa. Menetelmässä heinä korjattiin nuorempana ja kaksi kertaa kasvukaudessa.

Kuva. Heinät kuivatettiin seipäillä. Kuvassa heinätyöt käynnissä Sikovaarassa Toivo Ikosen kotona 1958.

Pienviljelijän ammatti hävinnyt kokonaan

Isämme tekivät suuren työn mm. nostamalla Suomen syvästä ahdingosta kehityksen raiteille. Sodan jälkeen raivattiin lisää peltoa ja uskottiin maatalouteen. Varmasti isämme ajattelivat, että pojat jatkavat myös Enonsalolla isiensä työtä maatalouden piirissä. Toisin kuitenkin kävi. Kun isämme luopuivat maanviljelyksestä, ei jatkajia yleensä löytynyt. Pellot pantiin pakettiin jo 1960-luvun lopulla ja monille pelloille istutettiin puiden taimia.

Oheinen kuvapari kertoo karusti, miten isiemme työn kävi. Yläkuva on kotoani 1950-luvulta, jolloin maanviljelys oli voimissaan. Pellon takaosassa näkyvän ladon takana on iso 1940-luvun lopussa metsästä pelloksi raivattu alue. Vanhimmat veljeni - Erkki erityisesti - oli isän kanssa raatamassa hevosen, kirveen ja rautakangen kanssa.

Pellot pantiin pakettiin 1960-luvun lopussa ja istutettiin koivulle 1973. Entinen pienviljelijän ammatti ei enää elättänyt. Lopullinen niitti vähän isommillekin viljelyksille tuli, kun Suomi liittyi EU:hun.

Raivatulle uudispellolle jäi aikaa siis vain parikymmentä vuotta. Alempi kuva on sama näkymä toukokuussa 2012. Metsä kätkee maanviljelyksen jäljet ja tilalla aikaisemmin olleet rakennusten paikat. Kotimökki on kuitenkin entistä ehompi

Kuva. Näkymä kotipihasta 1950-luvulla

Kuva. Sama näkymä toukokuussa 2012

Niilo Tykkyläinen

Pyykinpesua ennen sähkövaloja.

Meillä on vielä muistitietoa ajalta, jolloin pyykki pestiin ilman pesukoneita.

Pyykinpesuun tarvittiin pyykipata eli muuripata, pyykipetkel, pyykipunkka, pyykkilauta, pyykinharja, korvo eli saavi, pesuainetta ja vettä.

Meillä keski-ikäisillä ja vanhoilla on muistissa aika jolloin pyykki pestiin lähes ulkosalla ja siis talvella pakkasessa. Maaseudulla pyykinpesu liittyi usein saunaan ja lämpimän veden saamiseen pyykinpesua varten.

1930 ja -40 -luvulla, olivat saunat maaseudulla sisäänlämpiäviä eli savusaunoja. Savusaunan sisällä oli vain kiuas, lauteet ja penkkejä. Vesi lämmitettiin saunan ulkopuolella. Monessa talossa oli saunan ”eteisenä” kylmä tila, jossa oli kivien päälle asetettu valurautainen iso pata. Kun saunaa lämmitettiin, niin samaan aikaan lämmitettiin padassa kylpyvesi. Tällainen lienee ollut yleinen käytäntö vuosisadan alussa. Sellainen oli sauna meidänkin kotona edellisten asukkaiden jäljiltä. Pyykkiä pestiin siinä padan vierellä. Pesutilassa ei ollut lattiaa. Pesuvedet kaadettiin maahan, josta ne vähitellen hävisivät maastoon. Kuraista oli.

Vielä 1950-luvulla näkyi taloja, joiden pyykinpesuvesi lämmitettiin erillisessä pyykkikodassa. Se oli muodoltaan lappalaisten kodan muotoinen, mutta sisällä oli vain iso pata ja ehkä jokin penkki. Pyykki pestiin paljaan taivaan alla talvellakin. Valokuvia vanhasta saunasta ja pyykkikodasta ei ole säilynyt.

Kuva. Pyykipunkka, jossa minunkin vaatteeni on pesty. Täysin käyttökunnossa

Kuva. Toivo ja Aili Ikonen esittelevät sukuneuvostolle Ailin vuonna 1956 hankkimaa pyykkilautaa. Täysin käyttökunnossa.

Sodan jälkeen keksittiin uloslämpivät kiukaat. Ne olivat aluksi usein ns. pönttöuuneja. Lierion muotoisessa pöntössä oli alhaalla arina ja tulipesä. Niiden yläpuolella olivat kiuaskivet. Lierion yläpuolella oli kartion muotoinen osa, jossa pönttöosa kavennettiin savutorveksi, joka sitten johdettiin hormiin. Kartio-osassa oli luukku, josta heitettiin löyly kiukaalle. Tämä luukku oli lämmityksen aikana kiinni. Kun puut olivat palaneet, avattiin luukku ja heitettiin kiukaalle häkälöylyt ennen saunomista. Sauna ei enää ollut nokinen. Lattiat tehtiin jo betonista tai puusta ja vedet johdettiin poistoaukon kautta ulos saunasta. Savusaunojen ulkopuolella aikaisemmin ollut pata muurattiin nyt useimmiten saunaan kiukaan viereen. Se palveli sekä saunomista, että pyykinpesua.

Tuon ajan saunat tehtiin yhtä paljon pyykinpesua kuin saunomista varten. Pyykinpesua tämä järjestely kehitti sillä tavalla, että pyykki pestiin nyt saunan sisällä.

Noihin aikoihin sauna lämmitettiin yleensä kerran viikossa. Voi kuvitella, että

Kuva. Valurautainen muuripata v. 2011. Se oli muurattuna 1950-luvun paikkeilla rakennetussa saunassa. Sitä ennen se oli vanhan saunan kodassa

peseytyminen viikon varrella ilman saunaa oli hankalaa. Alusvaatteet vaihdettiin saunomisen yhteydessä kerran viikossa. Puhuttiin myös, että vaatteita ei aina vaihdettu, vaan käännettiin vain nurin päin.

Pyykipäivä

Pikkusiskoni Irja pesi jo keskenkasvuisena 1950-luvulla pyykkiä, ja kertoi pyykipäivän kulusta. Pyykipäivä oli yleensä maanantai, jolloin saunassa oli vielä jonkin verran lämmintä lauontain saunomisen jälkeen. Pyykit pantiin likoon korvoon sunnuntaina. 1950-luvulla oli jo saatavissa liotusta varten Suno -pesupulveria. Maanantaiaamuna alkoi pyykinpesu. Sitä varten pyykipunkka nostettiin saunan lattialle. Lionneet pyykki pestiin pyykipunkassa pyykkilaudalla, pyykinharjalla ja saippualla. Saippuana oli vielä 1950-luvullakin maasaippua eli ”muasaipotta”, joka korvautui sitten mäntysuovalla ja vähitellen pyykinpesuainalla.

Pyykinpesussa ei tingitty puhtaudesta. Vaatteissa oli vaikeasti pestäviä tahroja, joista

hankalimpia olivat pihkatarhat. Niitähän oli kaikissa miesten alusvaatteissa.

Pyykinpesua varten lämmitettiin vettä muuripadassa. Kun kaikki pyykki oli pyykinharjalla ja saippualla pesty puhtaaksi, ne pantiin muuripataan ja tuli padan alle. Pyykkiveteen muuripataan pantiin lipeäkiveä. Lipeä on voimakkaasti syövyttävää emästä ja sen kanssa piti olla varovainen. Irja muistaa, että äiti varoitteli lipeäkivestä. Sitä ei saanut syödä tai voi vaikka kuolla. Kuitenkin äiti maisteli itse pyykkivettä, sylki pois ja hörppäsi vettä päälle. Sopiva lipeän määrä haettiin siis maistelemalla. Kun lipeän määrä oli sopiva, niin vesi kuumennettiin ja pyykinpesuainaa keitettiin kiehuvaan veteen. Padassa kiehuva vaate pestiin pyykinpesuainalla, joka oli parin metrin pituinen käsi-varren vahvuinen koivusauva. Vaatteet olivat

siihen aikaan flanellia, palttinaa tai muuta sellaista materiaalia, jota voitiin keittää.

Pestyt pyykki huuhdeltiin kaivolla jos kaivossa oli vettä. Saunasta oli matkaa jonkin verran kaivolle. Kun ei päivisin ollut miehiä paikalla, niin pyykki piti jotenkin omin voimin kuljetettava korvossa kaivolle. Tämä oli yksi raskaimpia vaiheita, eikä selän venähdyksiltä voinut välttyä.

Pyykki huuhdottiin kylmällä vedellä niin moneen kertaan, että huuhteluvesi oli aivan kirkasta.

Huuhdellut pyykki väännettiin niin kuiviksi kuin käsillä voi saada. Pyykit laitettiin sen jälkeen pyykkivasuun ja levitettiin kuivumaan. Kesällä pyykki kuivatettiin ulkona pyykkinaruilla, jotka olivat vedetty puiden väliin. Jos puiden väli oli liian pitkä, ja pyykki olisivat koskettaneet maata, pantiin puiden välille tukiseiväs. Seiväs kierrettiin puiden keskivälille siten, että narua kierrettiin kierros pari seipään ympärille, jolloin naru pysyi riittävän korkealla.

Vesipula haittasi pyykin pesua.

Jos kaivosta loppui vesi, oli pyykin pesu ja varsinkin huuhtelu ongelmallista. Talvella pesuvesi sulatettiin lumesta muuripadassa. Huuhtelua varten vietiin pyykkikorvo joskus naapurin lähteelle, jossa riitti paremmin vettä.

Vesipula yleensäkin on ollut taloissa ongelma. Pyykinpesun kannalta muistetaan monta talvea, kun pyykinpesuvesi sulatettiin lumesta. Muutamia kertoja vietiin pesty pyykki hevosella naapuriin, jonka hyvässä lähteessä riitti vettä. Joskus pantiin pyykkikorvo rekeen, ja mentiin lähimmälle avannolle useamman kilometrin päähän. Siellä missä vesistö oli lähellä, pyykki huuhdottiin usein avannossa. Voi vain kuvitella, miltä tuntuu huuhtoa pyykkejä jääkylmässä vedessä viimeisessä pakkasessa. Olen usein kuullut, miten urhoollinen

Kesällä pyykki kuivuivat tietenkin nopeasti ja raikkaiksi. Myös talvella voitiin pyykkejä kuivata ulkona. Silloin pyykki aluksi jäätyvät, mutta ajan oloon pyykkeissä ollut jäänyt vesi häipyy pois ja pyykistä tulee kuivaa. Fysiikan kielellä pyykkeihin jäänyt vesi muuttuu suoraan kiinteästä jäästä höyryksi eli sublimoituu kiinteästä olomuodosta suoraan höyryksi. Jos oli mahdollista, niin pyykki levitettiin talvella sisätiloihin, kotonani tuvan vintille.

Vaatteiden pesun lisäksi vuosikiertoon kuului lisäksi mm. mattojen ja takkien pesu. Noihin aikoihin puhtauden eteen piti tehdä paljon töitä. Niin tehtiin kaikissa tuntemissani taloissa. Pyykki pestiin, taloissa pidettiin suursiivouksia säännöllisesti. Kotonani oli ns. suursiivous kahdesti vuodessa, jolloin talon kaikki seinät, lattiat ja katot pestiin. Se oli välttämätöntä mm. sen vuoksi, että russakat, lutikat ja täit pysyivät kurissa.

Kuva. Pyykin huuhdontaa avannolla Pekka Halosen maalauksessa. Tuo mieleen mummoni Alina Tykkyläisen pesemässä pyykkiä Uimaharjussa majatalon rannassa. Talot tosin eivät olleet Uimaharjussa maalattuja majatalon aikaan.

pyykinpesijä oli mummoni Aliina Tykkyläinen Uimaharjussa majatalon rannassa.

Lipeä pesuaineena

Pyykinpesussa on ammoisista ajoista lähtien käytetty lipeää pesuaineena. Muistitieto muistaa vielä, että puhuttiin potaskasta tai tuhkalipeästä. Tosin kukaan ei muista nähneensä tuhkalipeän tekoa. Tuhkalipeää tehtiin koivupuun tuhkasta pyykkipunkassa. Tuhkan päälle kaadettiin kuumaa vettä ja seosta hämmennettiin. Sakan laskeuduttua seoksesta siivilöitiin sakka pois ja niin saatiin potaskaa eli tuhkalipeää. Se on lipeäkiven tapaan emästä, jota käytettiin lipeäkiven tapaan.

Maasaippuan valmistus

Vielä sotien jälkeen pula-aikana tehtiin saippua itse kotona. Se valmistettiin eläinrasvoista eli käytännössä teurasjätteistä. Teurastettujen eläinten sisälmykset puhdistettiin. Mikä ei kelvannut syötäväksi, käytettiin saippuan valmistukseen. Teurasjätteet pantiin muuripataan, sekoitettiin vettä päälle ja lisättiin lipeäkiveä. Seosta keitettiin niin kauan, että lipeä oli liuottanut kaikki sisälmykset. Sitten massa kaadettiin

Muistimme aikana käytettiin kaupasta ostettua lipeäkiveä. Kemiallisesti se on natriumhydroksidia eli natronlipeää, NaOH. Sitä ostettiin kaupasta kiinteässä muodossa. Myöhemmin sitä käytettiin 50 prosenttisena liuoksena pulloissa. Se on maidon näköistä, ja siksi se on houkuttellut lapsia maistelevaan. Tiedossa on tuttavapiireissä sattuneita onnettomuuksia, joissa ainakin yksi lapsi kuoli ja yhdelle jäi pysyviä vammoja elimistöön. Nykypäivänä tuntuu oudolta ajatella, että näitä myrkkyyjä pidettiin helposti lasten ulottuvilla.

pyykkipunkan pohjalle tai jätettiin muuripadan pohjalle, jossa se jäähtyessään muuttui kiinteäksi. Kiinteä massa paloiteltiin sitten sopiviksi saippuapaloiksi. Sitten vaan pesemään. Maasaippua oli vastenmielisen näköistä, mutta kyllä se saippuasta kävi. Tarkka annostus oli varmaankin vain tekijän hyppysissä.

Niilo Tykkyläinen

Tapahtui Iljanvaarassa 1950-luvun alussa

Naapurin emäntä Väinön Hilja pistäytyy päiväkahville Äiti-Hannan luo

- No päivee nuapurin emäntä.
 - No päivee päivee. No mitä sitä nuapurriin kuuluu?
 - No ei kuulu mittää. Minä paiston tuossa uamusilla uutta hiivaleipee ja panin lähtiissä yhen leivän kainalloon nuapurille.
 - No kiitos kiitos. Minähhii panin justia leipätaikinnaan juuren. Nythän myö keitetään hyvät kahvit ihan puhtaaseen vetteen. Heitin äskön sumpin porot poikkeen. Karjalaisessa oli, jotta Airaksillaan ol tullunna kahvii. Ukko-

Janne läks piätä kaute sitä kahvii hakemaan. Olhan meillä muutahhii assiita sinne kauppaan.
 Minä marmatin reten Jannelle. Minä kun kutun Jannee myöten valakasematonta palttinnoo, kun pitäs ommella miehille nuita alusvuateita talaveks. Ja minä niin takitillaav vakustin, jotta valakasematonta palttinnoo. Kuitennii se ol ostanna valakastuu palttinnoo. Kauppias ol tyrkyttännä sitä valakastuu ja eikö se tottero ostanna sitä valakastuu palttinnoo. Kaunistahan se valakastu palttina on, van

kun sitä muutaman kerran pessöö ja keittää muuripaassa, nin siihen tulloo reikkii, kun vähännii töksähtää johonnii. Kyllä minä marmatin. Miehet ei tiijä pyykin pesusta mittää. Valakasematon palttina se vain parannoo keittäissä. Ja valakastussa siinon lika tiukassa.

- Niin. Ei se valakastu palttina kestä niin paljo kun valkasematon. Työ outta tainna pestä pyykkii, kun näkky pyykit olevan narulla.

- No niinhän myö pestiin. Minä kutun Jannee myöte vähän lissee sitä lippeekivvee. Kun entiset alakkaa olla lopussa. Myö meinataan teurastoo se sika kuhan pakkaset tulloo. Ja Mansikkiihii meinataan teurastoo. Ei ennee jätetä talavelle. Suapi sittä keittää muasaipotta niistä suolista, kun alakkaa ne entiset loppuu.

- Ne huastaa, jotta tuolla Havukan salolla ois ammuttu hirvii. Polliisit ol kuuluu käynnä siellä tutkimassa. Ne huastaa, jotta Kopolan Reino ois nähny ne poliisit. Ne ol Reinolta kyselly, jotta tietääkö Reino mittää. No Reino ol sanonna, jotta ei hiän tiijä. Reinolla kuulu olleen hirven lihat siinä reissä ressun alla. Ei ne polliisit ollu kahtonna ressun alle. Reino ol vain käskennä hevosta ja sanonna jotta "Polle pistelehän". Heh heh.

- Mittee hyö polliisittii nuita kehannoot jahata. Millä ne Havukassa muulla eläs'. Ainaahhan ne on syönnä hirvellihhoo. Anna ampusivat. Se on joku tietysti ilimiantanna. Voipihan se olla, jotta polliisit eivät tahokkaa löyttee mittää, van pittäähän niihen tutkii, jos joku ilimiantaa. Kävihän ne polliisit meillähhii viime viikolla. Ei niillä meille ollu assiita. Ne vain kyseli tietä Jatakkallaan. Janne kysy, jotta mitä varten ne männöö Jatakkallaan. Ne sano, jotta siellä kuulemma keitetään

pontikkoo. Ne kysel, jotta tiijetääkö myö siitä mittää. Janne sano, jotta ei myö tiijetä. Sitten ne ol kysynnä, jotta läksiskö joku oppaaks sinne Jatakkalaan. Janne sano Aarnelle, jotta mäne sinä oppaaks', van elä näyttävy Jatakalle, muuten suat ikkuiset vihat. Aarne ol männy oppaaks ja ol kiäntynnä vähä ennen takasi. Sinnehän ne polliisit ol männy ja ol löytännä pontikkapannut heinälausta. Polliisit ol kuulema hakanna ne vehkeet kappalleiks ja viennä sen Jatakan männessään.

Kuuluhan se pauke meillehhii kun ne reten hakkas. Ne huastaa, jotta se nuapurin emäntä ois sen ilimiantanna. Niihen poika ku on semmonen rapajuoppo ja tottahan se on juopotellu sen Jatakan kansa. -- Ne kyllä huastaa, jotta se oli myönnähhii sitä pontikkoo. Tuollahan tuo kuulu hulumuilleen tanssilavan lähellä. Eikös tuo lie käynnä myömmässä sitä pontikkoo.

-Sieltähhiihän ne polliisit on suattanna suaha tietee, jotta kuka sitä keittää. Kyllähän myöhii on uavistettu, jotta se kyllä keittää, van eihän myö siitä ou huuveltu. Eikös tuo Jatakk joutune linnaan. Siälittää, kun niillä on semmonen iso saki niitä pienii penskoja (Isä-Janne herää ettoneeltaan ja lukee Karjalaista)

-Anastettu: Parsijaisesta, entiseltä Risto Tannisen peru myllyltä anastettu kaksi paria vähän käytettyjä myllyn kiviä sekä kuusi tuumaa pitkä sian kello. Varkaista ei liene tietoa. Pielniemellä E.J Hallberg.

- Mittee se tuas hutvettaa.

Juuvvaahhan nyt tätä kahvvii. Panin siihen vähän sikurii. Panehhan sekkaan. (Isä-Janne tulee kahville ja toistaa saman kysymyksensä ja vastauksensa kuin aina ennenkin)

Suankoom minnää kupposen kahvvii. – Juo, juo,kuka sinnuu on kieltännä.

Niilo Tykkyläinen

Enonsalon kansakoulun alkuaikoja Jaakko Kauton kertomana

Enonsalon kansakoulu aloitti toimintansa Enonsalolla Parsiaisessa vuonna 1906. Sukuseuran lehdessä on aikaisemmin käsitelty monia kouluun liittyviä asioita. Oman lisänsä näihin tietoihin antaa koulun ensimmäisen opettajan Jaakko Kauton kertomus koulun historiasta sen perustamisesta vuonna 1906 aina hänen eläkkeelle siirtymiseensä saakka vuonna 1932. Kauton kertomus tuli tietoomme koulun 100-vuotisjuhlaan kootun materiaalin myötä. Asiakirjan kopio on heikko ja vaikeasti luettavaa. Seuraavassa otteita historiikista niin kuin Jaakko Kautto on kirjoittanut.

Kauton kertomuksessa on lisää tietoa koulun syntyvaiheista ja alkutaipaleelta. Kautto on aloittanut kertomuksen kirjoittamisen vuonna 1912, jolloin koulu oli jo ollut toiminnassa 6 vuotta. Seuraavassa Kauton ensimmäinen kirjoitus kokonaisuudessaan. Kieliasu on sama kuin Kauton käsin kirjoitetussa päiväkirjassa

”Kertomus ja muistiinpanoja Enonsalon kansakoulun vaiheista sen perustamisesta lähtien v:lta 1906.

W:na 1906 olivat M. Airaksinen y.m ryhtyneet koulun perustamispuuhiin Enonsalolla. Olivat laatineet luettelon kouluikäisistä lapsista piirissään, esittäneet asian kuntakokouksessa; ja täällä päättivät koulun perustettavaksi, sekä valitsivat Rakennustoimikunnan ja Kansak. Johtokunnan.

Rakennustoimikuntaan kuului M. Airaksinen M. Penttinen, P. Sarkkinen, M. Tykkyläinen ja Juho Rätty.

Johtokuntaan taasen kuului Matti Airaksinen, Antti Finne, Paavo Leppänen,

Kertomus.

ja
Muistiinpanoja Enonsalon kansakoulun vaiheista, sen perustamisesta lähtien v:lta 1906.

W:na 1906 olivat M. Airaksinen y.m. ryhtyneet koulun perustamispuuhiin Enonsalolla. Olivat laatineet luettelon koulukäisistä lapsista piirissään, esittäneet asian Kunta- ja Keskuskokouksessa; ja täällä päättivät koulun perustettavaksi, sekä valitsivat Rakennustoimikunnan ja Kansak. Johtokunnan.

Rakennustoimikuntaan kuului:
M. Airaksinen M. Penttinen, P. Sarkkinen, M. Tykkyläinen ja Juho Rätty.

Johtokuntaan taasen kuului:
Matti Airaksinen, Antti Finne, Paavo Leppänen, Sanna Tykkyläinen, Aliina Tykkyläinen ja Mikko Tykkyläinen.

Sanna Tykkyläinen, Aliina Tykkyläinen ja Mikko Tykkyläinen.

Senaatin kirkoll. asiain Toimituskunta myönsi valtioavun suostuntavaroista 800 mrk opettajan ja 50 mrk tyttöjen käsityöopettajan palkaksi 1906 ja sen jälkeen.

Rakennustoimikunta osti koulua varten pienen maatilan Parsiaisesta Mikko Tykkyläiseltä, jossa tällä oli vesikattoon rakennettu salvos, sekä hirsiseinäiset aitat ja vanha tupa, ynnä mökin rakennukset eri paikalla.

Kesän kuluessa rakensivat Nikkarit J Rätty ja P.Heikkinen koulun tilalla olevan rakennuksen asuttavaan kuntoon. Risti Vinni laittoi läävän, heinävajan ja ulkokuoneet. Erikkä Ikonen laittoi aitaa ja toisesta aitasta tallin ja liiterin. Ja Juho Puhakka rakennutti - Mielosilla - saunan. Matti Turpeinen (jo vainaa v. 1911) kaivoi kaivon.

Koulun opettajaksi otti Johtokunta kahdesta hakijasta Jaakko Kauton ja käsityön opettajattareksi Aliina Kauton, jotka tulivat virkaansa 1/8 1906 Enon Sarvingin koululta, jossa olivat olleet 2 vuotta.

Pienten lasten koulu, jossa oli kolmatta kymmentä oppilasta, pidettiin lampuoti Antti Leppäsen talossa Parsiaisessa ja siinä aluksi asui opettajan perhe. Sitte valmistui lokakuun alkuun koulutalo ja varsinainen kansakoulu v. 1906 alkoi syyslukukautensa oman katon alla. Opettajalla oli keittiö ja kamari sekä kaksi konttoria (kahveria) ja muu osa rakennusta oli väliaikaisena luokkana kolme lukukautta. Kunnes sitte varsinainen luokka ja käsityöhuone valmistui Jouluksi v:na 1907. Ja opettajalle laitettiin 2 kamaria.

Opettaja alkaissaan uudisraivaajan työtä Karjalan saloseudulla, ryhtyi työhönsä toivoen Korkeimman siunausta. Hällä on ollut sekä iloisia hetkiä, mutta on myös saanut kärsiä sanomattoman paljon sielullisia kärsimyksiä jonkun osan väestön

Rakennustoimikuntaan kuulunut **M. Tykkyläinen** lienee ollut isoisäni Iljalan Ukko-Mikon poika Mikko Tykkyläisen, s. 1877, joka myi tilan kunnalle. Ensimmäiseen johtokuntaan kuulunut Sanna Tykkyläinen oli Iljalan isännän Mikko Tykkyläisen s.1854 toinen vaimo.

Johtokuntaan kuului Mikko Tykkyläinen, s. 1877, ja hänen vaimonsa mummoni Aliina Tykkyläinen. Mikko ja Alina oli vihitty 28.9.1898 ja vanhin poika Janne oli syntynyt 1899. He olivat muuttaneet Iljalasta Parsiaiseen, jossa Mikko oli pitänyt kauppaa ja oli kertomuksesta päätellen rakentamassa uutta taloa, kun kouluhanke syntyi. Mikko myi siis tilansa ja talonsa kunnalle ja muutti kauppiaksi Uimaharjuun. Uimaharjuunhan oli tulossa rautatie ja paljon uutta väkeä.

Mikon ja Alinan ajatuksissa lienee ollut omien lasten koulunkäynti. Niinpä vanhin poika isäni Janne oli koulun ensimmäisiä oppilaita. Jannea 21 vuotta nuorempi Toivo-

kiittämättömyydestä, jopa vainoamisestakin. Opettajaa on kuitenkin suojellut arvoisa Tarkastaja ja koulun ystävällinen johtokunta. Ja jonka kanssa on ollut aina siedettävän hyvät välisuhteet- paitsi joku J:n jäsen ollut erimielinen.

Koulun ensi vuona koitettiin saada paikkakunnalle ompeluseura huolehtimaan köyhäin oppilasten vaatetuksesta, mutta se ei ottanut onnistua, sillä seutu on harvaan asuttua ja vähän nuorta kansaa täällä. Ne vaatteet, jotka silloin valmistettiin, jaettiin kuusijuhlassa ja kevättutkinnossa oppilaille.

Koulukeittiö on ollut kolmena luukautena. Koulukeittöyhdistykseltä on saatu lahja apuna 100 mrk aina lukuvuotta kohti. – Lapset joka päivä tiedustavat: ”joko ruoka valmistuu syötäväksi”

Enonsalolla 23.2.1912 J Kautto

veli, seuramme kunniajäsen, kävi vielä Enonsalon koulua 1920-luvulla ennen kuin Uimaharjussa viimein aloitti kansakoulu. Voidaan päätellä, että Mikon ja Aliinan muutkin lapset 7 poikaa ja tyttöä kävivät samaa koulua. Mikko oli aktiivisesti mukana koulun johtokunnassa vielä pitkään. Viimeisin merkintä johtokunnista on Kauton kertomuksessa vuodelta 1921. Mikko Tykkyläinen oli silloin johtokunnan jäsen.

Koulun alussa kansakoulu kesti kolme lukuvuotta eli 6 lukukautta. Oppiaineet olivat hyvin samankaltaisia vielä vuosikymmeniä myöhemmin. Kuten kertomuksesta näkyy, tuli koulun opettajan palkka aluksi valtiolta. Myöhemmin palkan maksoi kunta, kunnes jälleen 1927 valtio alkoi maksaa palkan. Valtion rooli näkyi vielä mm. siinä, että koulun päästötodistuksessa piti olla valtion virkamiehen, tarkastajan nimi. Lukuvuosi päättyi tutkintoon, jossa päästötodistukset jaettiin. Lieneekö siihen liittynyt mitään

oikeata kuulustelua, ei ole tiedossa. Kuitenkin ”tutkinto” koulun kevätjuhlan nimenä oli käytössä ainakin vielä 1950-luvulla.

Vuoden 2003 sukukokouksessa Toivo ja Erkki Ikonen esittivät kuvaelman opettaja Kauton ja Iljalan isännän Mikko Tykkyläisen, s. 1854, tapaamisesta. Kauton kertomus tukee kuvaelman juonta. Kautto halusi Mikon lapset Antin ja Lyydin kouluunsa, mutta Mikkopa ei suostunut, joten Kautto joutui sanomaan ”hyvästi” ja lähtemään koululle tyhjin toimin. Kuvaelmassa tuli esille, että Sanna-rouva oli

suhtautunut myönteisesti lasten menoon kansakouluun. Kauton kertomuksesta käy ilmi, että Sanna oli jopa koulun johtokunnassa. Todettakoon, että Mikko suhtautui kuitenkin opiskeluun myönteisesti. Olihan ainakin vanhempi poika Otto käynyt kansakoulun Ahvenisella ja sittemmin opiskellut metsäteknikoksi. Myös Matti-poika oli opiskellut maataloutta.

Kuva. Enonsalon koulun 100-vuotisjuhla. Kuvassa lähes 200 entistä oppilasta, joukossa iso joukko Tykkyläisten sukuseuran jäseniä.

Talon matalampi osuus vasemmalla oli Mikko Tykkyläisen myydessä tilan ”vesikattoon rakennettu salvos”. Selvältä näyttää, että aluksi vasemmanpuoleisessa osan huoneita oli väliaikaisina luokkahuoneina. Oikealla oleva varsinainen kouluosa valmistui myöhemmin. Ison luokkahuoneen vieressä ollut ”alaluokka” valmistui jouluksi 1907. Se tehtiin käsityöluokaksi. Alakoulu perustettiin lukukaudelle 1929 – 30. Käsityöluokka toimi alakoulun luokkahuoneena. Siellä oli myös käsityövälineet. Poikien käsityöpäivänä alakoululaisten koulupäivä päättyi aikaisen, ja yläkoululaiset tulivat sinne käsitöihin.

Suomen itsenäistymisajan kovat vuodet näkyvät myös Kauton päiväkirjassa

Kauton opettajauran aikana vaikeimpia vuosia olivat lukukaudet vuosina 1917 - 19. Silloin oli katovuosien vuoksi täälläkin nälänhätä. Ihmiset söivät pettua ja nälkäkuolemiakin tapahtui.

Kautto kirjoittaa vuosista 1917 – 19 mm seuraavaa:

16.5 17

Koulu toimi keskeytymättä. Oli koulukeittiö kevätlukukaudella. Jatkokurssia ei ollut. Oppilaita luettelon mukaan oli 22. Elokuussa laitettiin koulun lattiat parempaan kuntoon. Kaikki kouluolot olivat tavallisuuden mukaisia, ja vallankumouksen aikanakin.

18/5 18

Koulu toimi ilman erityisempää koko lukuvuoden. Koulukeittiö oli toimessa kevätlukukaudella. Osuuskaupasta oli saatu apua Smrk 45:-. Oppilaat olivat terveenä. Koululla pidettiin kevätlukukaudella kahteen erään suojeluskunnan keskuudessa sotilasharjoituksia. Se oli varsinaista kasarmielämää. Annettiin harjoittelijoille ruokaa ja kahvia joka päivä. Ja joka päivä ja yö oli sotilasvartio koulu portilla ja maantiellä. Koulun entisiä oppilaita oli vapaaehtoisesti lähtenyt vapaustaisteluun seuraavat: Eino Rätty, (kaatui siellä) Matti Leppänen, Olli Rätty, Matti Heikura. (Muita oli: N. Turpeinen, M. Tolvanen, O. Tahvanainen, M. Laukkanen) ja kutsuntojen kautta sotaväessä. Matti Soikkeli, Väinö Airaksinen y.m Punanen kapina päättyi toukok. alussa – onnellisesti Suomelle. – Koululla oli jatkokurssit noin 100 tuntia. Koulun kävi tarkastamassa v.t. tarkastaja opettaja Rob. Nuutinen. Samalla tarkasti hän jatkokurssit - Lukuvuosi 1917 – 1918 oli Suomelle ja paikkakunnalle nälkävuosi. Tälläkin paikkakunnalla syötiin kevättalvesta pettuleipää. Elintarpeet olivat uskomattoman kalliita. Voi 20:- kg. Jauhot noin 6 m:- jopa 10:- kg ja enemmänkin salakaupassa..

Sokeri 10:- kg Heinät 1:--1:25 kg. Olet 5:- kupu

- Koulun perunan kylmi halla heinäkuussa, sekä viimeisteli vielä syyskuussa. Samoin ohria kylmi elokuussa.

Ismo Björnin Enon historiassa kerrotaan lisää taustoja Kauton kirjaamille asioille.

Venäjän helmikuun vallankumous, jossa Nikolai II syrjäytettiin, ei näytä vaikuttaneen koulun toimintaan. Silloin loppuivat Nikolai II:n linnoitustyöt Saksan hyökkäystä vastaan Pielisjoen varrella. Enonsalolla tämä tuskin näkyi erityisemmin. Linnoitustoilla Venäjä varautui Saksan hyökkäykseen Suomen kautta.

Saksan hyökkäyksen varalle oli tehty väestön evakuoimissuunnitelma myös enolaisia varten. Enonsalolaiset ja uimaharjulaiset olisi koottu Uimaharjun sillan luokse, josta heidät olisi kuljetettu Venäjälle turvaan.

Ismo Björnin ja Toivo Rädyn kirjoista voidaan päätellä, että Enossakin oli tai pelättiin levottomuutta vuoden 1917 aikana mm. Venäjän tapahtumien vuoksi. Kunta päätti 17.11.1917 perustaa punakaarteja ja suojeluskuntia järjestyksen ylläpitämiseksi. Punakaarti olisi pitänyt järjestystä työläisten keskuudessa ja suojeluskunnat porvari-väestön keskuudessa (Toivo Rätty: Elettyä elämää enolaisittain). Suuria jännitteitä punakaartien ja suojeluskuntien välillä ei liene aluksi ollut. Kansalaissodan syttyessä välit kiristyi.

Ismo Björnin Enon historiassa mainitaan, että Enonsalolla oli suojeluskunta, jonka sihteerinä opettaja Kautto toimi. Suojeluskunnan johtoon kuului mm. Risto Tanninen. Koulun johtokuntaan kuuluva Mikko Tykkyläinen oli Uimaharjun suojeluskunnan muonitusmesta-

rina. Päiväkirjassa näkyvät suojeluskuntien harjoitukset Enonsalon koululla.

Kautto mainitsee nimeltä enonsalolaisia vapaussotaan osallistuneita. Heistä yksi kaatui sodassa. Vapaussotaan ilmoitauduttiin kutsuntojen kautta tai vapaaehtoisina. Enolaiset vapaussotaan osallistuneet vietiin Joensuuhun, josta osa kuljetettiin etelään rintamalle ja osa jäi Joensuuhun. Enosta vapaussotaan osallistui 273 sotilasta. Heistä osa kaatui rintamalla.

Levottomat ajat jatkuivat vapaussodan jälkeenkin. Vuoden 1918 joulukuussa kunta valitsi kunnallisia järjestysmiehiä. Uimaharjussa kunnalliseksi järjestysmieheksi valittiin Mikko Tykkyläinen. Miten vaikeita järjestyshäiriöt tai niiden uhkat olivat, ei käy selville Ismo Björnin kirjoituksista.

Kautto oli vapaussodan aikana tiukan linjan kannattaja

Vapaussota meni Enossa rauhallisesti Björnin mukaan suojeluskunnan päällikön Robert Pelkosen ansiosta. Opettaja Kautto oli tiukemman linjan kannattaja. Kauton linjaa kuvaa seuraava Kauton esitys helmikuussa

1918, että *”jos rintaman selkäpuolella ilmaantuu rauhattomuuden tekijöitä, niin ne armotta tuomitaan ammuttavaksi. Manner-Tokoin alueella tästä lähtien tehtyihin murhiin vastalahjaksi arvan mukaan ammutaan kolme vankia jokaista murhaa kohti. Kaikki venäläiset sotilaat, jotka eivät helmikuun ajalla ole poistuneet maasta, ammutaan kapinallisina vakoojina kiinni saatua.”* (Ismo Björn) Manner-Tokoi tarkoittaa punaisten hallussa ollutta Suomea. Kirjasta ei käy selville, olivatko enonsalolaiset samalla linjalla.

Enonsalolla otettiin vuonna 1918 Kauton johdolla myös vahvasti kantaa keskusteluun Suomen hallitusmuodosta. Enossa kuningasmielisyys näyttää olleen vahvempi, kuin tasavaltalaisuus. Enonsalolaiset tasavaltalaiset pitivät 16.6.1918 Otto Airaksisen ja Jaakko Kauton johdolla Puhakanvaarassa kokouksen, jossa kannatettiin yksimielisesti tasavaltaista hallitusmuotoa. Kuten tiedetään, niin kuningasmieliset voittivat valtakunnassa ja maahan valittiin kuningas. Kuitenkin vähän päästä Suomesta tehtiin tasavalta, eikä kuningas koskaan astunut virkaansa.

Kauton opettajaura päättyi vuonna 1932

Kauton viimeiset merkinnät vuodelta 1932. Ura päättyi maailmanlaajuisen laman aikaan. Valtion taloudenleikkaukset ulottuivat vahvasti myös kouluun.

– *Lukuvuosi 1931 – 1932. Meni tavallisuuden mukaan supistettuna kouluna. Yläkoulussa oli 26 oppilasta, alakoulussa 18 oppilasta ja jatkokurssia on pidetty säännöllisesti joka lukuvuosi aina jouluk. loppuun 1931. Eduskunta toistaiseksi lakkautti jatkokurssit ja lisätunnit sekä alenti opettajain palkat 5 % ja (perheettömien) 10 %.* – Koko vuosikymmenien aikana koulua ei ole tarvinnut kertaakaan keskeyttää oppilaitten sairauden tautta, ei myöskään ole 26 vuoteen tapaturmia oppilaille eikä opettajille sattunut.

Enonsalolla 20/5 1932

J. Kautto

Enonsalon koululla on toiminut keittola lähes koko ajan. Keittolan toimintaa tuki keittolayhdistys, joka keräsi luultavasti ruokatarvikkeita keittolaa varten. Kaikkina vuosina keittola ei kuitenkaan pystynyt toimimaan. Paikkakunnalla oli nälänhätä ainakin itsenäisyyden alkuvuosina. Pettua syötiin ja muutama henkilö kuoli nälkään. Köyhyys oli varsin yleistä. Joitakin lapsia vietiin köyhyyden vuoksi Enoon lastenkotiin. Joulujuhlia pidettiin suhteellisen säännöllisesti ja oppilaat useinkin kerjäsivät taloista tarvittavat varat.

Oppivelvollisuuden säätäminen vuonna 1921 ei näy millään tavalla Kauton päiväkirjassa. Luultavaa kuitenkin on, että se lujitti kansakoulun asemaa suhteessa kiertokouluhin, jotka vähitellen loppuivat. Koululla on pidetty jatkokursseja lähes koko ajan ja opintokerhoa vähän vaihtelevasti. Oppilaiden määrä on vaihdellut ja on suurimmillaan ollut noin 50. Ainakin alkuvuosina päästötodistuksia eivät saaneet kaikki oppilaat. Kun ei ollut oppi-

velvollisuutta, niin koulun voi lopettaa työkiireiden vuoksi tai käydä kiertokoulun. Mm Iljalan Mikko Tykkyläisen lapset Antti ja Lyydi kävivät kiertokoulua vaikka kansakoulu olisi ollut lähellä ja Sanna-emäntä oli ollut koulua perustamassa.

Viinanpoltto ja juominen näyttävät olleen ongelma. Voi kuvitella, että juomatavatkään eivät olleet kovin hienostuneita. Kauton mukaan köyhyys oli yleistä paikkakunnalla.

Kuva. Enonsalon koulun opettajat ja oppilaat Kauton aikaan. Naisopettaja lienee käsityönopettaja Aliina Kautto.

Kuva. Enonsalon koululaiset kokoontuivat n. vuonna 1990 koulun entiselle sivukoululle eli Sarolan koululle tapaamaan toisiaan. Mukana on iso joukko sukuseuran jäseniä.

Enonsalon Maamiesseuran kronikka

Opettaja Jaakko Kautto oli monessa suhteessa tärkeä henkilö Enonsalolla. Oheinen kronikka kertoo hänestä myös maamiesseuran toiminnassa

Suomen itsenäistymisen jälkeen alkoi monenlainen yhdistystoiminta ja osuustoiminta kehittyä. Jo tätä ennen oli toiminnassa mm. osuuskauppatoimintaa, osuuspankkitoimintaa. Myös maa-

miesseuratoimintaa oli ollut mm. isäntä-yhdistysten muodossa. Enonsalon Maamiesseura lienee aloittanut 1920-luvulla, jolloin tämä toiminta vilkastui myös muissa kylissä. Oheinen Eino Ikosen kronikka Maamiesseuran 40-vuotistilaisuudessa lienee esitetty 1960-luvulla ennen peltojen paketoimisvaihetta. Kronikassa mainitut henkilöt ovat meille monille tuttuja.

Eino Ikonen

Kronikka Enonsalon maamiesseurasta

1
Maamiesseura Enonsalon, tekijä työn suuren
jalon
Vuosikymmentä jo neljä täyttää,
siis puheenvuoron saanen käyttää
2
Alku aina hankalaa, se pitää sanan ponsi
Ei työstä näe tulosta, vaik' oisi nuori varsi
Niin myös alku seuran tämän on ollut ii ja ässä,
kun syntysanat sanottiin Iljan Tykkylässä
3
Aika tää nyt jos on mikään,
jo paljon ompi ihmisikää
Niinpä täänkin seuran luojat
saaneet ovat tunne suojat
4
Opettaja Kautto paljon autto
Tykkyläis Mikot, Airaksis Otot,
Kuokkalan Jussi,
he rakkaita meille, riveistämme poissa
rauha heille.
5
Mut seuramme elää
voimia uusia aina vain kerää.
Uudet miehet, uus johto on astunut esiin,
ei lannistu talviin, ei hallaisiin kesiin.
6
Rädyn Väinö vakanssia asiamiehen kantaa
seuran toiminnalle kovasti vauhtia antaa.
Hältä on mennyt hetkiä päivästä, yöstä
kiitoksen ansaitsee hyvästä työstä.
7
Sitten maininta Tykkyläis Jussista,
hältä vastaukset saapi kuin pussista.
Illan rauha on saapunut miehelle tälle,
kiitämme, nostamme hattua hälle.
8
Veteraanimiehiä oli myös Rätty Heikki,

luisti hältä työ, huumori, leikki.
Jätti meidät, muutti Ukkolaan,
rantoja Pielisen viljelemään.
9
Joha on Pekka metsänvartijamiesi
toimi tunnolla paljon aikanaan.
Maamiehen touhuista paljon tiesi,
esimerkkiä sai hän toimistaan.
10
Ijän pitkän jos ken meistä saavuttaa,
Janne Tykkyläinen ansion siitä saa.
Hän riemua järjestää aina vaan,
illanvietossa kertovi tarinoitaan.
11
Rätty Erkistä nyt on kertoa mieli,
pöytäkirjat laati kuin mies voi vain.
Reilu miesi ja kääntyvi hältä kieli
mies kynän, kuokan, maljankin kallistain.
12
Mikään mainita ei Ikos Erkista estä,
vaikka laiska mies on seurassa toimimaan.
Ei sillä pojalla polvet kestä,
on vain jatkona joukossa tavallaan.
13
Jos miehestä vakaasta puhe on milloin,
on se Eero Saastamoisesta.
Paljon puhuvi, mut asiaa silloin,
lähdettiinpä päästä tai toisesta.
14
Unoha en Hämläläisen Taunoa
hän on yrittäjä ylen vakaa.
Mahti mikään ei vieretä, sanon ma vaan,
Viljo Puhakkaa sanansa takaa.
15
Johtokunnan miehet myös ei ole heikot,
seuran toimia milloin pohditaan.
Tykkylän Antit Tannilan Veikot
hyvä tuumat kypsyvi aivoissaan.

16

Kun politiikan poluille sortuvi eväät,
viittaamme kintaalla sille vaan.
Tääl aina on mukava sovinnon eväät,
kun seuran toimista tuumitaan.

17

Ei vaikeuksia puuttunut seuralta tältä,
mut tiensä se raivannut aina on voittoon.
Emme parhainta aina saa elämältä,
uskomme uuden huomisen koittoon.

18

Pöytäkirjassa säilyy maininta sille,
et' ei touhuttu täälläkään aina oo suotta.
Seuran ohjasten joutuissa nuoremmille,
toivomme monta onnen vuotta.

19

Paljon mulla mielessä aatteita ois,
vaik' en sanoiksi pukea saata.
Miten parhaiten veljellä, vaalia vois'
tätä kaunista Karjalan maata.

20

Nyt lopetankin jo lauluni tähän,
ja piste iin päälle laitetaan.
Lahjoja mulla on varsin vähän,
ehkä anteeksi mulle se annetaan.

21

Viel' onnentoivotukseni liitän
tään seuran tulevaan toimintaan.
Hyvästä yhteistyöstä viel' kiitän,
eläköön seura tää kauan vaan.

Niilo Tykkyläinen

Teimme sultsinoita poikaporukalla vanhan ajan malliin

Sultsina on ikivanha karjalainen perinneruoka. Sultsinaa ei näy nykyisin ravintoloiden ruokalistoilla ja luultavasti niitä syödään kotiruokana hyvin harvoin. Ainakin Joensuun torilla niitä on ollut saatavana. Minun kotonani sultsinat olivat ikään kuin juhlaruokana sunnuntaisin vielä 1950-luvulla. Sen jälkeen niitä on tehty vain muutaman kerran vanhoja aikoja muistellessa. Viimeisen parin kymmenen vuoden aikana ei ollenkaan.

Syksypimeällä 2010 päätimme poikaporukalla valmistaa sultsinoita tutussa kotimökissä. Näin se tapahtui.

Sultsinat tehtiin ruistaikinasta tehdyistä kuorista ja riisivellistä. Kuoret ovat samanlaisia kuin Karjalan piirakan kuoret. Taikina on tehty ruisjauhosta ja vedestä. Se on hyvin tiivistä eikä sitä kohoteta.

Kuoritaikinan ja riisivellin oli Matti tehnyt valmiiksi, joten voitiin heti käydä käsiksi kuorien ajeluun. Kun on nähnyt, miten piirakan tekijät suihkivat puolikalla piirakan kuoria, ei ole osannut kylliksi antaa arvoa sille osaamiselle

Kuva. Pöytänä on 60 vuotta täyttänyt tuvan pöytä, josta saadaan leivinalusta kääntämällä se ylösalaisin. Matti annostelee kuoritaikinaa sopiviksi palasiksi ja Arne ajelee kuoria.

Kuva. Kakkarat paistettiin hellalla, jonka metalliosa on talon ikäinen eli yli 70 v. Hellan ringit korvattiin jo 60 vuotta sitten Kastor-levyllä. Uuni on muuten uusittu täysin

Sopivan kokoiset taikinaerät tehtiin painamalla levyksi tasoitetusta taikinasta juomalasin avulla sopivia taikinapaloja.

Kuorien ajelu on taitolaji, eikä se oikein onnistunut kaikilta. Jauhoa pitää panna koko ajan ja kuoren pitää liikkua jokaisella pualikan suihkauksella. Muuten se tarttuu pöytään tai pualikkaan ja on heti pilalla.

Kun kuori on saatu ajeltua, se paistetaan kuumalla hellalla, jolloin siitä tulee kakkara. Kakkaran paistamisesta ei ollut riittävän hyvää mielikuvaa. Sen vuoksi kakkaroista tuli vähän ylikypsiä, mutta ihan hyviä.

Kun kakkarat on paistettu, niin ne täytyy voidella ennen sultsinoiden käärimistä. Voiteluun käytettiin voin ja veden sekoitusta. Seoksessa on noin yksi viideosa voita ja neljä viidesosaa vettä. Ne sekoitettiin kuumentamalla paistinpannulla. Kun vesi kiehuu, niin voi liukenee veteen.

Kuva. Kakkarat valmiina voideltaviksi. Vieressä paistinpannulla kiehuu veden ja voin sekoitus.

Kuvat oikealla. Sultsinan käärimisen vaiheet. Yleensä jokainen kääri omat sultsinansa, mutta ne voitiin tuoda pöytään myös valmiiksi käärittyinä.

Voitelu tehtiin pensselillä vain kakkaran toiselle puolelle. Voidellut kakkarat pantiin päällekkäin, ja kun kaikki kakkarat oli voideltu, käännettiin pino ylösalaisin. Tämän vuoksi, että pinon päällimmäisen kakkaran voitelematon puoli, jolle täyte levitetään, oli valmiiksi päällimmäisenä

Sitten käärittiin sultsinat. Voitelemattomalle puolelle levitetään riisipuuroa lusikalla, Sitten käännetään kummaltakin puolta kakkaran reuna riisipuuroineen levitetyn puuron päälle

Piiroopuolikka, vaikea murrekana

Sana ”*piiropuolikka*” on Pohjois-Karjalan murretta. Lieneekö se tuntematon vehje muualla Suomessa vai mistähän johtuu, että sille ei tunnu löytyvän kirjakielen vastinetta.

Kirjakielen sanojen kääntäminen murteeksi ei yleensä ole vaikeaa. Pohjois-Karjalan murteeseen syntyneelle ei yleensä ole myöskään vaikeaa kääntää toiseen suuntaan eli murren sanoista kirjakielen sanoiksi. Säännöt ovat helppoja. Esimerkiksi *nuapuri* on *naapuri*, *suapi* on *saa*, *kuatoo* on *kaataa* jne

Jos piiropuolikka -sanan loppuosaa yrittää kirjakieleen kääntää tavallisten sääntöjen mukaan, niin sen pitäisi olla ”*paalikka*”. Mutta kissan villat. Siitä on tehty yleensä ”*pulikka*”, joka kuvaa ihan muuta. Voisi kysyä, että eikö se voisi olla kirjakielessäkin ”*puolikka*”, mutta kun se ei käy, niin se ei käy.

Toinen juttu on sitten sanan alkuosa ”*piiroo*”. Se on ihan selvästi lainasana ruotsin kielestä sanasta ”*pirogg* = *piirakka*”. ”*Piiroo*” tarkoittaa nimenomaan karjalan piirakkaa. ”*Piirakkaa*” käytetään jo murrealueellakin tarkoittamaan kaikkia muita piirakoita. Karjalan piirakastakin aletaan käyttää ”*piirakka*”-nimeä, kun markkinat käyttävät sitä. Mutta se ”*piiropuolikka*” vain säilyy. Jos ”*piiroosta*” tulee ”*piirakka*” niin ”*piiropuolikasta*” ei tule ”*piirakkapua-*

ja sitten vielä kerran niin, että täyte jää kokonaan kuoren sisään. Sultsina on valmis syötäväksi. Sopiva ruokajuoma on vaikkapa kirnupiima.

Eino Tykkyläinen kertoo, että heillä Iljalassa tehtiin myös usein sultsinoita sunnuntain lounaaksi. Tekeminen oli tiimityötä, jossa toiset ajelivat kuoria, yksi paistoi kakkaraita ja yksi kääri sultsinoita. Kakkaraita tehtiin 170 kpl ja puuroa tehtiin kahdeksan litran kattilallinen.

likkaa” tai muutakaan. Se on aina vaan ”*piiropuolikka*”. Jos *piiroosta* tehdäänkin markkinavoimien vuoksi piirakka niin *piiropuolikkoiden* markkinat ovat niin pienet, että markkinavoimat eivät riitä määräämään sille yleisesti käyttöön tulevaa nimeä. Citymarketin maalaismarkkinoilla oli kerran myytävänä *piiropuolikoita*. Kysäisin myyjältä, että mikäpä tämä vempale on. ”Sehän on *piiraskaulin*”, sanoi markkinamyymä. Sanoin kyllä, että se on ”*piiropuolikka*”, mutta emme päässeet yhteisymmärrykseen.

Ruotsin kielen lainasanat olivat ennen yleisiä Pohjois-Karjalan murteessa. Miksi Pohjois-Karjalan murteessa on ruotsin lainasanoja? Esimerkiksi ”*kartiini*”, ”*vakstuukki*”, ”*nästyykki*”, ”*hantuuki*” eli ikkunaverho, vahapöytäliina, nenäliina ja käsipyyhe: *gardin*, *vaxduk*, *näsduk* ja *handduk*. Selitys löytynee ruotsinkielisistä virkamiehistä. Ruotsinkieliset papit lienevät eniten syyllisiä. Nämä esineet tulivat ensiksi tutuiksi pappiloissa, joissa pidettiin mm kiertokoulua jne. Pappilathan olivat muutenkin hyvin tärkeitä paikkoja ennen kuntahallinnon kehittymistä ja vielä sen jälkeenkin. Pappilassa käytiin asioimassa monenlaisissa asioissa. Pappilassa elettiin muuhun väestöön verrattuna hienosti. Suomalaisissa taloissa ei ollut hienouksia. Ei ollut vahaliinoja eikä ikkunaverhoja ja lieneekö ollut nenäliinoja tai pyyheliinoja. Pappiloista otettiin mallia ja

vähitellen nämä hienoudet tulivat tavallisiin koteihin. Jostainhan niille piti keksiä nimetkin ja mistäpä muustakaan kuin pappilan

käyttämistä nimistä. Sieltäköhän se on *piiroopuolikkakin* lähtöisin

Kuva. Piiroopualikka

Syntymäpäiviä

Sakari Sarola 90 vuotta 11.3.2012
(Juttu sivulla 3)

Elsa Tykkyläinen 80 v 8.4.2012

Matti Tykkyläinen 75 vuotta 29.3.2012

Kuva oik. Sukuneuvosto lauloi Matille syntymäpäivän alla Toivo Ikosen kotona. Varsinaiset synttärjuhlat ovat tulossa vasta kesällä.

Isiemme ”merkkivuosia”

Heikki Tykkyläinen 345 v vuonna 2013. Haapaladen Tykkylän tilan haltija vuodesta 1722

Markus Heikinpoika Tykkyläinen 315 v 2013, Tykkylän tilan isäntä isänsä jälkeen

Mikko Mikonpoika Tykkyläinen 135 v 6.5.2012 kauppias ja majatalon pitäjä Uimaharjussa

Matti Tykkyläinen 130 v 18.3.2012, Lemun Matti

Antti Tykkyläinen 105 v 4.10.2012, Iljalan isäntä

Vanhin sihteerin tietoon tullut esi-isämme

Staffans Rätypuu 400 v vuonna 2013

Heikki Tykkyläinen
 Raili-siskon poismenoa muistellen

Kaulaliina

Rakas
 taivaan silkkiperhot
 yhdessä
 enkelien kanssa
 kutoivat kaulaasi
 suloisen pehmeän liinan

Eräänä kevättalven
 pakkasaamuna
 valon herätessä
 tulin lähellesi

Kietouduimme yhdessä
 taivaan kaulaliinaan
 enkelien pesään

Ihan hiljaa
 aivan liikkumatta
 kuuntelin
 sylisi sykettä

Rakas
 sillä hetkellä
 tunsin läheisyytesi
 poistavan
 sisimpäni surun

Uusi tulija

Rakas
 Taivaassa on sinulle
 rakennettu oma
 lumilinna

Linnan sisällä
 lumilyhty

Lyhdyn edessä
 istuu pieni enkeli

Hän pitää kädessään
 kynttilää
 ja tulitikkua
 odottaen sinua

Vihdoin viimein
 tulet taivaaseen

Astut lumihuoneeseen
 saat kynttilän
 ja tikun
 Sytytät lyhdyn

Valon syttyessä
 enkeli katoaa

Vain sinä
 linna
 ja lyhty
 jätte odottamaan
 uutta tulijaa.

Toivo Ikosen löytämiä musiikillisia aarteita

Maiju Lassilan Karjalan virsi. Julkaistu Karjalan Maa -sanomalehdessä v. 1959

Karjalan virsi. Sävel: Wiktor Sointula
Sanat: R. Pietäväinen - Maiju Lassila

Siunaa Herä Karja-laamme, kirkkaaks' tee tää
 helmi maan yö jos peittää meidän maamme
 niin kuin kotka poikas-taan Halki vaarain
 meitä kanna Turmaan ällös syöstä anna.

Maiju Lassilan "Karjalan virsi"

Maiju Lassilan Karjalan virsi

Sanat: Maiju Lassilan

Sävel: Wiktor Sointula

Siunaa Hera Karjalaamme
 kirkkaaks' tee tää helmi maan.
 Yö jos peittää meidän maamme,
 niin kuin kotka poikastaan.
 Halki vaarain meitä kanna.
 Turmaan ällös syöstä anna.

Siunaa maata vanhain taikain,
 laulun maata muinaisaa.
 Maata suurten vainoaikain,
 Siunaa vanhaa Karjalaa.
 Halki öiden kannoit meitä.
 Nytkään vielä ällös heitä.

Sä soit luonnon kauniit taulut,
kukkaisrannat kirkkaat veet.
Joiss' on taiat vanhat laulut.
Syömmeen hiljaa kummunneet.
Niin kuin hellyys äidin katseen,
painuu hiljaa hellään lapseen.

Tääl' on ihmissydän nuori
lyönyt syömmeen suoneen maan.
Hellin sykehdyksin Suomi
tääl' on aina lapsiaan,
kosketellut kaunein kielin
puhtain taivaallisin mielin.

Kun niin paljon annoit meille
kätke turviis aarre tää.
Ellös heitä harhan teille.
Käännä kauas turman sää

Oodi Karjalan piirakalle

Sävel: Matalan torpan balladi, trad.

Kun Karjalan kunnaita kuleksit
sulle tulloo piirakat mieleen
ja kun piirakkapöyvän vieressä out
jopa nousoohik' vesi kieleen.

Sinä kulinaristi kutkulleen
suat syyvvä nyt piirakoita,
ihan aitovoissa ne uitettu on
ja piällä on munavoita.

Jos vielä kyytipoikana ois'
ihan oikee Karjalan paisti
se makuhermoja kutkuttas'
ja nauttisi toinenniik' aisti.

Kyllä Karjalan piirakka herkku on
jonka vertoo ei löytyne toista
ja sanonpa sen – reten outo on se
joka tykkee ei piirakoista.

Anna maamme olla yhä,
Suomen vanha kehto pyhä.

Kirkas tähtein valtakunta,
kupertukoon korkeuteen.
Maamme yli onnen unta,
rauhaa työn ja maan ja väen.
Olla sen suo Karjalalle,
kautta aikain juhlivalle.

Hio oi Herra Karjalaamme,
Helmeks' Suomen ihanan.
Poista pimeys poluiltamme,
pue kukkaan kummut maan.
Siunaa Herra Karjalaasi.
Suo sen olla Sinun maasi

Karjalan maa 1959

Vaikka se monille tuttava lie
ei se ainut oo Karjalan herkku
sillä sultsina pikkusisko sen on
ja vatruska on sen serkku.

Kun syötyäs alakaa ramasta
ju tulloo nokoset mieleen,
niin sillon köllähäk' kylelles'
sen piirakkamahasi viereen.

Siinä ihtesi vieressä kölliissä
ei huomisen huolet paina.
On kyllänen olo ja unettaa
ja elo kun sunnuntaina.

”Tsupukka”

Pogostan Vanomat 1991

Koitere

Ilmari Ryynänen

Reippaasti Aulis Raitala

1. Näet Koitereen sinisen selkäveen, sen jylhät rantamat vaaroineen.
 Kuulet laulua aaltojen loiskivain, kun se saarten rantoja kaulaa ain.
 Lahdet vilvakkaat, saaret salmekkaat, sen niemet kaidat ja kummikkaat.
 Helmi Karjalän satasaarinen Koitere on.

Koitere

Sanat: Ilmari Ryynänen
 Sävel: Aulis Raitala

Näet Koitereen sinisen selkäveen
 sen jylhän rantamat vaaroineen.
 Kuulet laulua aaltojen loiskivain
 kun se saarten rantoja kaulaa ain.
 Lahdet vilvakkaat, saaret salmekkaat
 sen niemet kaidat ja kummikkaat
 Helmi Karjalan satasaarinen Koitere on.

Laulut Kalevan kerran kaikuneet
 on rannalla kauniin Koitereen.
 Siellä heljästi helkähti kantelo
 kauas kaikui se sokea soittelo.
 Toiset iloiset, toiset suruiset
 on soinnut kielistä hersyneet.
 Helmi Karjalan satasaarinen Koitere on

Tykkyläisten sukuseuran sukukokous 14. heinäkuuta 2012

Itä-Suomen yliopiston Mekrijärven tutkimusasema Ilomantsissa

Ohjelma

10.00	Kokoontuminen ja tulokahvit
11.00	Lipun nosto
11.15	Itä-Suomen Yliopiston Mekrijärven tutkimusaseman esittely
11.30	Sääntömääräinen sukukokous
12.30	Lounas
13.30	Ohjelmaa
	- Ilomantsi, runonlaulajien pitäjä, Toivo Ikonen
	- Karjalan virsi
	- Arkistofilmointikon kaudenkaadannasta, Lauri Tykkyläinen
	- Radiokuunnelma noin vuodelta 1950 Uimaharjusta Airaksisen kaupasta, käsikirjoitus ja ohjaus Marjaana Tykkyläinen
	- Vapaata sanaa
	- Yhteislaulua ja sooloesityksiä ohjelmanumeroiden välillä
15.30	Loppukahvit

Ilmoittautuminen kokoukseen tapahtuu maksamalla kokouksen ruokailupaketti sukuseuran tilille. Ruokailupakettiin kuuluu tulokahvit, lounas ja loppukahvit **Ruokailupaketin hinta on 15 euroa aikuisilta ja 5 euroa alle 13 -vuotiailta lapsilta. Alle 4 -vuotiailta ei maksua.** Erikoisruokavaliosta pyydetään ilmoittamaan sihteerille puh. 040 565 8338

Tutkimusasemalta voi varata tarvittaessa tilaa lepoa ja lasten hoitoa varten. Tutkimusasemalla voi myös majoittua. Majoituksen hinta 2hh:ssa 32 euroa/hlö ja 1hh:ssa 45 euroa/hlö. Tarkemmat ohjeet osoitteesta www.uef.fi/mekri

Sukuseura tukee ruokailua 5 eurolla henkilöltä. Tämä on otettu huomioon edellä mainituissa ruokailupakettien hinnoissa

**Ilmoittautuminen sukukokoukseen 30.6.2012 mennessä
maksamalla ruokailupaketin hinta sukuseuran tilille**

800018-70756575,

Tuokaa lapsia mukaan

Mekrijärven tutkimusasema sijaitsee Ilomantsin kirkonkylän pohjoispuolella. Postiosoite on Yliopistontie 4, postinumero 82900 Ilomantsi. Kirkonkylältä on sinne matkaa noin 16 km. Ensin maantietä 522 12,5 km ja sitten vasemmalle Mekrijärventietä noin 3 km ja sitten Yliopistontielle.

Ilomantsin kulttuuritarjontaa

Ilomantsin kuntaa esitellään kunnan kotisivulla www.ilomantsi.fi

Kulttuuripalveluja löytyy ”Kulttuurikulkijan Ilomantsi” –alasivulla <http://www.ilomantsiin.fi/kulttuurikulkijan-ilomantsi>

Ehdottoman tärkeä tutustumiskohde on Parppeinvaara, josta enemmän tietoa osoitteesta <http://www.parppeinvaara.fi/fi/>

Runopirtissä on meneillään Ilomantsin ortodoksisen kirkon Pyhän Elian kirkon 120-vuotisjuhlanäyttely

Rajakenraali Raappanan majassa voi tutustua Ilomantsin sotahistoriaan viime sotien aikana <http://www.parppeinvaara.fi/fi/rajakenraali-aappanan-maja>

Sotahistoriaan liittyy myös **Taistelijan talo** Hattuvaarassa <http://www.taistelijantalo.fi/>

Ilomantsin sotahistoriaan voi tutustua myös tutustua Itä-Suomen yliopiston sivulla <http://mekri.uef.fi/sotahistoria/>

Näiltä sivuilta löytyvät sotahistoriaan liittyvät mielenkiintoisia tutustumiskohteita Oinassalmi, Möhkö, Petkeljärvi ym.

Ilomantsi kunnan kotisivulta löytyy Matkailu -alasivulta mm elävän arkiston videoleikkeitä Ilomantsista ja Ilomantsin majoituspalveluja.

Itä-Suomen yliopiston Mekrijärven tutkimusasema

Runonlaulajan pirtti

Rajakenraalin maja

Parppeinpirtti

TUOSLASKELMA TILIKAUDELTA 2009

TUOTOT

Jäsenmaksut	930,00
<u>Sukukokousmaksut</u>	<u>449,00</u>
Yhteensä	1379,00

KULUT

Jäsentiedote toimistokulut	249,55
Pankkikulut	77,00
Sukukokous	601,48
<u>Jäsenmaksu, korjaus</u>	<u>20,00</u>
Yhteensä	1056,13

Tilikauden ylijäämä	322,87
---------------------	--------

TASE

VASTAAVAA

Pankkitili 31.12.2009	708,00
-----------------------	--------

VASTATTAVAA

Oma pääoma 1.1.2009	385,13
<u>Tilikauden ylijäämä</u>	<u>322,87</u>
Yhteensä	708,00

TUOSLASKELMA TILIKAUDELTA 2011

TUOTOT

<u>Jäsenmaksut</u>	<u>20,00</u>
Yhteensä	20,00

KULUT

Jäsentiedote, toimistokulut	321,24
Pankin palvelunmaksut	68,79
<u>Muistamiset</u>	<u>48,80</u>
Yhteensä	438,83
Tilikauden alijäämä	418,83

Vuosikokouksen asialista yhdistyksen sääntöjen mukaan

1. Kokouksen avaus
2. Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjan tarkastajaa ja tarvittaessa kaksi ääntenlaskijaa;
3. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. Hyväksytään kokouksen työjärjestys
5. Esitetään sukuseuran tilinpäätökset, vuosikertomukset ja tilintarkastajien lausunnot vuosikokousten väliseltä ajalta

TUOSLASKELMA VUODELTA 2010

TUOTOT

Jäsenmaksut	1090,00
-------------	---------

KULUT

Jäsentiedote toimistokulut	264,90
<u>Pankin palvelumaksut</u>	<u>73,15</u>
Yhteensä	338,05

Tilikauden ylijäämä	751,95
---------------------	--------

TASE

VASTAAVAA

Pankkitili 31.11. 2010	1459,95
------------------------	---------

VASTATTAVAA

Oma pääoma 1.1.2010	708,00
<u>Tilikauden ylijäämä</u>	<u>751,95</u>
	1459,95

TASE

VASTAAVAA

Pankkitili	1041,12
------------	---------

VASTATTAVAA

Oma pääoma 1.1.2011	1459,95
<u>Tilikauden alijäämä</u>	<u>418,83</u>
Yhteensä	1041,12

6. Päätetään tilinpäätösten vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä
7. Vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio sekä liittymis- ja jäsenmaksu seuraavalle toimikaudelle
8. Valitaan sukuneuvoston puheenjohtaja sekä muut sukuneuvoston jäsenet
9. Valitaan kaksi tilintarkastajaa ja heille kaksi varamiestä seuraavaksi toimikaudeksi
10. Käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat

Sukuneuvoton yhteystietoja

Puheenjohtaja Toivo Ikonen p. 0503587474
 Varapuheenjohtaja Marjaana Tykkyläinen
 p. 05 - 489230, 0405937725,
[marjaana.tykkylainen\(at\)pp.inet.fi](mailto:marjaana.tykkylainen(at)pp.inet.fi)
 Sihteeri Niilo Tykkyläinen p. 09 - 6981848
 040 5658338, [niilo.tykkylainen\(at\)kolumbus.fi](mailto:niilo.tykkylainen(at)kolumbus.fi)
 Esko Malinen p. 040 530 7922,
[esko.malinen36\(at\)gmail.com](mailto:esko.malinen36(at)gmail.com)
 Sakari Sarola p.017 - 761319
 Matti Tanninen p. 017 – 2625239,
[tanninenmatti\(at\)gmail.com](mailto:tanninenmatti(at)gmail.com)

Aarne Tykkyläinen
[aarne.tykkylainen\(at\)kuopiolainen.com](mailto:aarne.tykkylainen(at)kuopiolainen.com)
 Taloudenhoitaja Antero Tykkyläinen
 Eino Tykkyläinen p. 0500 377 482
[eino.tykkylainen\(at\)luukku.com](mailto:eino.tykkylainen(at)luukku.com)
 Lauri Tykkyläinen p. 09 - 635103
[lauri.tykkylainen\(at\)kava.fi](mailto:lauri.tykkylainen(at)kava.fi)
 Matti Tykkyläinen p. 013 - 771228
[matti.tykkylainen\(at\)suomi24.fi](mailto:matti.tykkylainen(at)suomi24.fi)

Sihteerin palsta

Sukuneuvosto linjasi kokouksessaan 24.3.2012 ehdotuksiaan seuraavan kauden toiminnalle. Ehdotetaan, että suukokousten välinen toimintakausi on edelleen kolme vuotta. Tämä merkitsee sitä, että seuraava suukokous on vuonna 2015.

Sukuseuran jäsenmaksuksi ehdotetaan edelleen 20 euroa henkilöltä koko suukokousten väliseltä ajalta. Jäsenmaksua kerätään suukokouksessa ja seuraavan jäsenlehden postituksen yhteydessä. Jäsenmaksulla katetaan jäsenlehden kulut, muistamiset ja toimistokuluja.

Sukuseura ei ole jäsenenä Sukuseurojen keskusliitossa eikä muissakaan alan järjestöissä. Keskustelua liittymisestä ei ole juurikaan käyty.

Sukuseuran jäsenlehteä julkaistaan edelleen vähintään kerran vuodessa. Jäsenlehden toivotaan edelleen kirjoituksia ja juttuvinkkejä. Yksi

keskeinen teema on meidän keski-ikäisten vielä muistissa olevat ajat. Millaisissa isiemme tekemissä jalkineissa kuljettiin, miten Mansikin nahka muutettiin supikkaiksi kotikonstein, miten elettiin, kun ei ollut sähkövaloja. Omakohtaiset muistitiedot näistä ajoista häipyvät vähitellen. Kuvitelmamme on, että nämä aiheet kiinnostavat nuorempia sukupolviamme. Nuorempia sukupolvia ei unohdeta eikä myös ennen meitä eläneitä esi-isiamme.

Sukuseuran kotisivut päivitetään. Kotisivuilla ovat mm. kaikki jäsenlehdet *jäsentiedotteet* -alasivulla. Osoite on <http://www.kolumbus.fi/tykkylaisten.sukuseura/>. Sukuseuran jäsenlehdet ovat kotisivulla sekä pdf-tiedostoina että digilehtenä. Digilehden selaaminen tapahtuu näytön oikeassa alareunassa näkyvien nuolinäppäinten avulla. Viimeisten jäsentiedotteiden avautumisessa on ollut vaikeuksia. Ongelmaan auttaa ”päivitä” -komennon näppääminen.

Karjalainen 20.3.2001

50 vuotta sitten

Karjalainen 20.3.1951

Uutisia uimaharjulaisille

Kahvia pääsiäiseksi!

Pääsiäiskahvin jakelu alkaa keskiviikkona t.k. 21 p:nä. Tietenkin noudatte tuttuun tapaan Airaksisesta kahvinne. Myymäläämme tuli parahiksi tämän jakelun alkuun vielä SÄHKÖKAHVIMYLLY, joten tästä puolin voitte viedä kahvit kotiin valmiiksi jauhettuina.

Kahvimyllymme on aina käytettävissänne.

Tervetuloa koejauhatukselle! Koska pyhiä tulee nyt oikein ”kasapäissä”, on syytä tehdä ostokset sitä mukaa. Meillä on kaikkea pääsiäiseksi tarvittavaa – leipomisaineista kananmuniin ja lihatuotteisiin asti.

Antero Airaksinen Oy

Uimaharju

Puh. 2.

Vanhat valokuvat kertovat.

Elna Pelkosen kirjassa *Runon maisema* on kerrottu Enon kappeliseurakunnan synnystä vuonna 1793. Enossa oli ollut 1600-luvulla kaksikin kirkkoa Ahvenisella. Sotien aikana ne oli hävitetty. Kolmas kirkko oli rakennettu vuonna 1763 Ahveniselle Kirkkoniemeen. Enolaiset halusivat välttämättä oman kappalaisen ja saivat sen lopulta 1793. Pelkonen kertoo, että vastineeksi enolaiset lupasivat korjata huonokuntoisen kirkon. Suomen sodan aikana 1808-09 kirkko sitten ryöstettiin ja tuhottiin. Olihan se juuri venäläisen sotajoukon kulkureitillä. Pappila lienee säilynyt sodan ylitse, koska siitä on saatu otettua valokuva varmaan kauan aikaa sen jälkeen.

Pelkosen kuvauksen mukaan pappila oli ”kolmi-ikkunainen vain 6,5 X 6,5 m ja papin kamari porstuan pohjassa oli kuin linnun pesä”. Mainittakoon, että pappila oli aikanaan rakennettu Tykkyläisten maille.

Suomen sodan jälkeen uusi kirkko tuhoutuneen tilalle rakennettiin nykyiselle paikalle Enoon

Kuva. Enon ensimmäinen pappila Ahvenisella vuodelta 1793 Elna Pelkosen mukaan. Kunnosta päätellen on kuvaushetkellä ollut jo kauan poissa käytöstä.

Kuva. Enon kolmannen kirkon muistomerkki Ahvenisen Kirkkoniemessä